

Hyvinvointiraportti 2024

Kauhavan kaupunki

Meillä Kauhavalla asioita tehdään yhdessä neljän kaupunginosan voimin, siksi myös hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on meidän kaikkien asia. Tässä työssä haluamme toimia avoimesti sekä vastuullisesti, arvostaen kauhavalaisia perinteitä, joihin kuuluvat vahvasti yhteisöllisyys ja rohkeus. Kauhavalaiden hyvinvointia edistetään kunnassa monin eri tavoin, liikunta- ja nuorisopalveluissa, varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, maahanmuutto- ja työllisyyspalveluissa sekä myös kirjaston ja kansalaisopiston toimintana. Kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun kautta edistetään kuntalaisten hyvinvointia suunnittelemalla elin- ja toimintaympäristöön turvallisia, terveellisiä, viihtyisiä, sosiaalisesti toimivia ja eri väestöryhmien tarpeita vastaavia asuinalueita. Laajasti katsoen kaikki kunnan palvelualueiden tekemä työ on hyvinvoinnin edistämistä. Se on käytännön tekoja kuntalaisten hyväksi, mahdollisuuksien luomista ja tiedon tarjoamista. Lopullinen vastuu oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on myös jokaisella kuntalaisella itsellään.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) 6 §:n mukaan kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuusto-kausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Kauhavan hyvinvointityötä koordinoidaan elämänlaatulautakunnan alaisuudessa. Elämänlaatupalvelut (sivistysjohtaja ja hyvinvointipäällikkö) ohjaavat kunnan hyvinvointityötä ja vastaavat lautakunta-asioiden valmistelusta. Kauhavalla toimii lisäksi moniammatillinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä (hyte-työryhmä), missä ovat edustettuina kaikki kunnan palvelualueet, hyvinvointialue sekä edustajat kaupungissa toimivista seuroista ja järjestöistä. Terveyden edistämisen

vertailutietojärjestelmän (TEAvisari) mukaan seurattavat tiedot kattavat väestön elintavat, terveydentilan, elämänhallinnan, väestöryhmien väliset terveyserot sekä asukkaiden koetun osallisuuden. Kaupunkilaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä raportoidaan vuosittain kunnan osavuosi- ja tilinpäätösraportoinnissa sekä hyvinvointiraportissa. Laajempi hyvinvointikertomus tehdään kerran valtuustokaudessa hyvinvointipolitiikan johtamisen, suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineeksi. Tarkastuslautakunnan tulisi arvioida kunnan hyvinvointisuunnitelman hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutumista valtuustokausittain.

Kauhavalainen tapa tehdä asioita yhdessä näkyy myös aktiivisena kolmannen sektorin toimintana, missä seurakunta, järjestöt, yhdistykset, seurat ja yritykset tekevät arvokasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä. Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu on vuoden 2023 alusta alkaen ollut Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210612>

2023-2025 hyvinvointisuunnitelman painopistealueet

Vuosille 2023-2025 Kauhavan hyvinvointisuunnitelmassa on asetettu neljä painopistealuetta:

1

Tiedon ja tietoisuuden lisääminen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä.

Toimenpiteiksi on määritelty kunnan verkkosivujen sisällön toteutus ja kunnan HYTE-rakenteen selkeytys.

Kauhavan kaupungin verkkosivuja on kehitetty ja edelleen uudistetaan kevään 2025 aikana. Hyvinvointialueisiin siirtyminen on tuonut meidät uuden asian äärelle. Yhteistyön rakentaminen ja toimintatapojen luominen on jatkuva, elävä prosessi, mikä vaatii yhteistyörakenteiden, toiminnan ja arvioinnin yhdenmukaistamista. Vuoden 2025 aikana tavoitteena on mm. elintapaohjauksen aloittaminen yhteistyössä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa.

2

Digitalisaation mahdollisuuksien lisääminen

Toimenpiteinä parannetaan HYTE-palveluiden saatavuutta digitaalisia palveluita lisäämällä tiedottamalla laajasti ja laitteiden / ohjelmistojen hankinnan kautta.

Vuoden 2024 aikana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluissa on hyödynnetty kattavasti kaupungin sosiaalisen median kanavia. Näin on pyritty lisäämään palvelujen saatavuutta.

3

Osallisuuden ja osallistamisen edistäminen

Tavoitteena on asukasryhmien hyödyntäminen palvelujen suunnittelussa, asukkaiden aktivointi ja asukastyytyväisyyden nousu. Osaamisen, yhteistyön ja resurssien vahvistaminen. Toimenpiteinä on asukaskyselyn toteuttaminen, kohtaamispaikkojen luominen kaikkiin kaupungin osiin, työntekijöiden tietoisuuden lisääminen HYTE-työstä.

Kuntalaiskysely liittyen vapaa-ajan viettoon on toteutettu vuonna 2023.

Tuolloin kyselyyn saatiin vastauksia 277 kuntalaiselta. Tuloksia käytiin läpi mm. elämänlaatulautakunnassa. Teknisen toimen kanssa tehtiin kyselyn pohjalta yhteistyötä ja suunnittelua liittyen kaupungin infraan.

Kauhavalaiset ovat kokeneet erittäin tärkeänä kolmannen sektorin toimijoiden tuottamat hyvinvointia edistävät palvelut. Kuntalaisdialogissa ikäihmiset totesivat seuraavaa:

Kauhavalla pitää olla ylpeä, koko Kauhavan alueella on yhdistyksiä, jotka tekee hyvää työtä. Se on voimavara, ei varmasti mikään kunta voi edistää niin paljon hyvinvoinnin ja terveyden eteen kuin kolmas sektori. Ilman sitä ei saataisi niin paljon hyvää aikaan.

4

Hyvän elämän ja terveellisten elintapojen edistäminen

Tavoitteena on:

- A) Elintapaohjauksen vakiinnuttaminen ja siitä oman Kauhavan mallin laatiminen.

Elintapaohjauksen käynnistämiseksi on Kauhavalla tehty työtä viime vuosien aikana. Vuonna 2025 on tarkoitus käynnistää elintapaohjaus kaikkia kaupunkilaisia palvelevana yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

- B) Taiteen ja kulttuurin tuomien hyvinvointivaikutusten esiin nostaminen. Toimenpiteenä kulttuuri / liikuntakaveritoiminnan toteutus. Luonnon hyvinvointivaikutusten esiin tuominen tiedottamalla ja markkinoimalla luonto- ja retkeilykohteita Kauhavalla.

Kauhavalla on toteutettu yhteistyössä kaupungin kulttuuri-, liikuntapalvelujen ja kolmannen sektorin toimijoiden, kaupungin liikunnallisen elämäntavan hankkeen sekä yrittäjien kanssa useampana vuonna valoviikon tapahtuma, missä yhdistyy valotaide, liikunta ja kaupunkimiljöön tutuksi tekeminen kuntalaisille.

- C) Hyvän ravitsemuksen edistäminen Kunnan nettisivuille ravitsemusaiheen lisääminen, maksuttoman välipalan tarjoaminen koululaisille.

Välipalatarjontaa on lisätty koululaisille mm. Harrastamisen Suomen mallin kerhojen yhteydessä.

- D) Hyvän terveyden edistäminen, liikkumiseen kannustaminen sekä toimintakyvyn vahvistaminen matalankynnyksen ryhmiä lisäämällä, kehitetään liikuntavälineiden lainaustoimintaa, maksuttomat liikuntapaikat ym.

Kauhava tarjoaa seuroille maksuttomat liikuntapaikat. Kauhavan kaupungin kattavat liikuntapaikat ovat aktiivisessa käytössä. Ne tarjoavat kuntalaisille mahdollisuuden monipuoliseen liikkumiseen. Liikuntapaikkojen avulla kannustetaan kuntalaisia omaehtoiseen liikkumiseen sekä monipuolisissa sisäliikuntapaikoissa että myös ulkoliikuntapaikoissa. Liikuntapaikkoja kehitetään aktiivisesti myös uusien lajien suuntaan. Kuntoportaati ja frisbeegolf ovat viime vuosien

uusia tulokkaita. Liikuntavälineiden lainaustoiminta on ollut kaupungissa aktiivista ja sen kehittäminen on ollut vuosina 23-24 työn alla. Vuonna 2025 on tarkoitus saada liikuntavälinelainaamo kirjaston alle. Näin saadaan palvelu helposti kaikkien kuntalaisten saataville. Matalankynnyksen liikuntaryhmien lisääminen on edennyt ja mm. työikäisille suunnattuja matalankynnyksen liikuntapalveluita / elämäntapaohjausta on ollut liikunnallisen elämän tapa- hankkeen myötä vuosina 23-24.

Kuntalaisdialogeissa ikäihmiset kuuluttavat matalan kynnyksen palvelujen perään.

Pitäisi olla myös hidasta, helppoa liikuntaa, jossa ei vauhti päättä huimaa. Vaan sellaisia ryhmiä, joissa voisi rollaattorillakin liikkua. Siinä olisi turva, että muitakin olisi, ettei yksin tarvi ja monipuo-listettaisiin sitä. Siinäkin voisi ajatella, että nuorista saisi esimerkiksi liikuntaseuraksi tmv.”

- E) Syrjäytymisen ehkäisy kaikissa ikäryhmissä. Osallistamista lisäämällä ja yhteistyö 3. sektorin toimijoiden kanssa.

Kolmannen sektorin kanssa on aloitettu tiivis yhteistyö ikäihmisten palveluiden kartoituksen ja liikunnan lisäämisen / monipuolistamisen näkökulmasta. Vuoden 2024 aikana saatiin yhteistyö käyntiin ja yhdessä toteutettiin mm. ikäihmisten Elämäni eläkevuodet – tapahtuma sekä sen myötä Elämäni eläkevuodet - valmennus, missä 8:lla tapaamiskerralla pureuduttiin eläköitymiseen liittyviin elämänmuutoksiin. Ryhmässä tarjottiin uuteen elämänvaiheeseen neuvoja ja ohjeita sekä rakennettiin vertaistukea. Jokainen tapaamiskerta sisälsi myös liikunnallisen hetken.

Kun olen itse ikäihminen yksinäisyys ja sosiaalinen kanssakäyminen on surullinen asia, koska ei uskalleta lähteä kotoa. Tällaista yhteistyötä kaikkien täytyisi tehdä, viemällä ulos ja olemalla vuorovaikutuksessa.

Kauhavan kaupungin Hyte-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote- uudistuksen jälkeen.

HYTE-kerroin muodostuu yhteensä 20 mittarista, joista kuusi perustuu toiminnan tuotoksiin ja 14 kunnan omaan tekemiseen (prosessi-indikaattorit)

Tulosindikaattoreista puolet kohdistuu lapsiin ja nuoriin, toinen puoli painottuu muuhun väestöön. Koettu terveys ja ylipaino pohjautuvat 8. ja 9. luokan oppilaille tehtävään kouluterveyskyselyyn. Jatko-opintojen ulkopuolelle jäävien osuus on kolmas "nuorisomittari". Toimeentulotukiriippuvuuteen voi vaikuttaa erityisesti kunnan työllisyyspalveluilla.

Prosessi-indikaattorien osalta kyse on pitkälti kunnan omasta tahtotilasta ja siitä, että tekeminen muistetaan selkeästi dokumentoida.

Kauhavalla on tehty töitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eteen viimeisten vuosien aikana ja HYTE-kerroin on ollut noususuunnassa vuodesta 2022 lähtien. Erilaisten hankkeiden avulla on pystytty tuomaan erilaisia matalankynnyksen liikuntapalveluita, -ryhmiä ja nostamaan kuntalaisten osallisuutta. Suomi liikkeelle, liikunnallisen elämäntavan avustukset ja Harrastamisen Suomen malli ovat hankkeita, jotka ovat tavoittaneet kaiken ikäiset kuntalaiset.

HYTE-kerroin euroa / asukas [Info 5341](#)

Alue	Sukupuoli	2022	2023	2024
Kauhava	yhteensä	13,7	15,3	15,6

Koululaisten Move -mittaukset

Move -mittaukset ovat perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettut fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen. Kauhavalla vuonna 2024 mittaukseen osallistui 146 5. luokan oppilasta ja 164 8. luokan oppilasta. 5. luokkalaisten mittauksen kokonaistulos oli 46.1% terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. 8. luokkalaisten prosenttiosuus oli 47.7%. Valtakunnallisiin tuloksiin verrattessa 5. luokkalaisten kokonaistulos oli 35.8% ja 8. luokkalaisten 40.4%. Näin ollen Kauhavan tulokset olivat selkeästi valtakunnalliseen tulokseen verrattuna heikommat.

Luokka / Klass	Pojat / Pojkar	Tytöt / Flickor	Yhteensä / Totalt
5. luokka/5. klass	46.9 %	45 %	46.1 %
8. luokka/8. klass	48.3 %	47.1 %	47.7 %
molemmat luokat/båda klasserna	47.5 %	46.2 %	46.8 %

Kauhavalla koululaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on tehty aktiivista monialaista yhteistyötä. Opiskeluhuollon, koulujen ja elämänlaatupalvelujen yhteistyönä on tarjottu koululaisille mahdollisuutta entistä aktiivisempaan koulupäivään sekä vapaa-aikaan. Liikunnan lisääminen, ravinnosta ja unesta tiedottaminen ovat tärkeitä jo nuorimpien kauhavalaisten kohdalla.

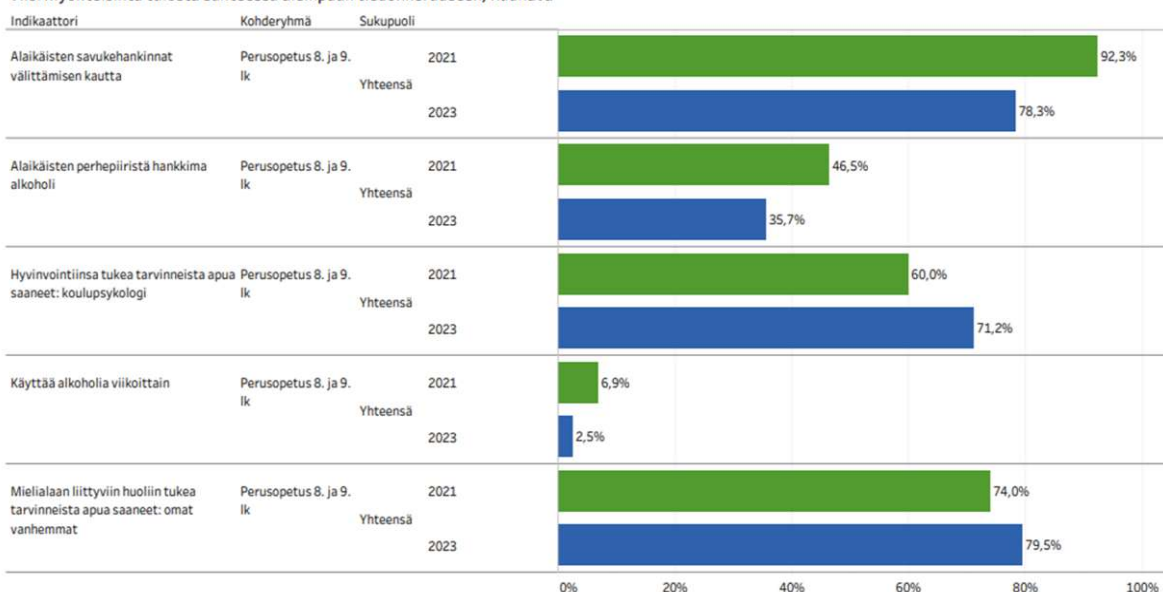
Kouluterveyskysely

8. ja 9. luokkalaisten kouluterveyskyselyn tulokset vuodelta 2023 kertovat, että 26% nuorista ei syö koululounasta päivän aikana. 8% kokee ettei ole yhtään hyvää ystävää, 35% harrastaa vapaa- ajalla korkeintaan tunnin hengästyttävää liikuntaa viikossa, kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokee 19% ikäryhmän oppilaista. Ylipainoisia heistä on 26%.

Kauhavalla on edistetty monin eri tavoin koululaisten mahdollisuutta viettää aktiivista arkea sekä päiväkodeissa että kouluissa kuin myös vapaa-aikana. Toimina tähän on Kauhavalla mm. Harrastamisen Suomen malli – hanke, jossa tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Harrastamisen Suomen mallin kerhot ovat tavoittaneet koululaisten keskuudesta noin 1000 osallistujaa vuosittain.

Kauhavalaisten kouluterveyskyselyssä ilmeni viisi myönteistä muutosta aiempaan kyselyyn verrattuna. Päihteiden käytön vähentyminen, tuen ja avun saaminen sekä terveydenhuollon ammattilaisilta että omilta vanhemmilta olivat edesauttaneet kauhavalaisten lasten ja nuorten hyvinvointia.

Viisi myönteisintä tulosta suhteessa aiempaan tiedonkeruuseen, Kauhava

Erityisesti kauhavalaisten peruskouluikäisten lasten ja nuorten tyytyväisyys elämäänsä oli korkeammalla tasolla koko maan tuloksiin verrattuna.

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä

Tea-viisari 2024

TEA-viisari on kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden edistämiseksi kuvaava verkkopalvelu. Palvelu tukee kuntien, koulujen ja alueellisten toimijoiden terveydenedistämistoiminnan suunnittelua ja johtamista.

Tea-viisarin 2024 mukaan Kauhava jää mittaustuloksissa hieman alle koko maan keskitason. Tehdyt hyvinvointia ja terveyttä edistävät toimenpiteet ovat nostaneet mittaustuloksiamme.

Tea-viisarin mukaan liikuntapalveluissa sitoutuminen, johtaminen ja voimavarat ovat koko maan keskiarvoon verrattuna paremmalla tasolla. Kehitettävää on osallisuuden vahvistamisessa sekä toiminnanarvioinnin seurannassa.

Kulttuuripalvelujen Tea-viisarin mukaan osallisuus ja voimavarat ovat kasvaneet Kauhavalla vuodesta 2019 lähtien. Kehitettävää on sitoutumisen vahvistamisessa sekä toiminnanarvioinnissa.

Johtopäätökset

Kauhavalla tehdään aktiivista yhteistyötä sekä kaupungin, hyvinvointialueen että kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Edellytykset entistä suunnitelmallisempaan, konkreettiseen ja pitkäjänteiseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työhön ovat olemassa. Vuoden 2025 aikana HYTE-rakenne, -suunnitelma sekä yhteistyöverkostojen työn järkevöittäminen ovat jo vahvasti etenemässä. Kauhavan kaupungilla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nähdään kaikkien asiana. Eteläpohjanmaalla on totuttu tekemään asioita yhdessä, talkoilla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on koko Kauhavan ”kökkä”, neljän kaupunginosan, jokaisen kaupungin toimialan, hyvinvointialueen, kolmannen sektorin ja kuntalaisten yhteinen voimannäytön ponnistus.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tarvitaan sekä strategista viisautta, hyvää johtamista että myös arjen pieniä tekoja yksilötasolla.

Nuorten kuntalaisdialogissa tehtiin upeita oivalluksia siitä, miten meistä jokainen voi vaikuttaa lähellä oleviin ihmisiin.

Mä oon alkanu kehumaan ihmisiä, se voi tehdä tosi paljo muiden ihmisten mielenterveydelle.

Lähteet:

https://a3s.fi/move2024_kuntaraportit/kauhava233_move2024.pdf

[https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-](https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset)

[hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset](https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset)

Tulokset - TEAviisari - Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä

Etusivu - Sotkanet.fi, Tilasto- ja indikaattoripankki